היכלי תורה

רשת שיעורי תורה

ערש"ק פרשת כי תשא י"ט אדר תשס"ז ❁ דף היומי בבלי: מגילה דף ל' ירושלמי: עירובין ל"ה

לכו בנים שמעו לי יראת ד' אלמדכם

בכוחם של צדיקי הדורות

בפרשתנו- פרשת כי תשא, מובא בעניין חטא העגל שכאשר ירד משה מן ההר ושמע את קול העם ברעה עמד ואמר 'מי לה' אלי' מיד 'ויאספו אליו כל בני לוי', ועל כך זכו בני לוי ש"התחנכו להיות כהנים למקום" [כלשון רש"י פסוק כט].

ננסה לתאר לעצמנו במעט, את שהיה שם. אף שכידוע אין לנו השגה בדור ההוא- דור דעה אוכלי המן, אשר שפחתן ראתה מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הנביא, אך לפי פשוטם של כתובים אנו למדים שהיה להם לבני לוי ניסיון גדול בהתקבצם אל משה רבנו. כפי שמובא ברש"י אודות הכתוב "וירא אהרן" בשם חז"ל "דברים הרבה ראה אהרן; ראה חור בן אחותו שהיה מוכיחם והרגוהו וכו'" עכ"ד רש"י.

הרי לנו שסכנה גדולה הייתה בדבר זה ליכנס עמם למלחמה, מה עוד שהקב"ה ציוום ע"י משה "הרגו איש את אחיו ואיש את רעהו" ואין זה דבר של מה בכך, אך בני לוי נאמנים למשה רבם קיימו כל אשר ציוום וע"כ נתחנכו להיות כהנים למקום.

ובעניין זה שמעתי פירוש נפלא, שאצל אהרן הכהן נאמר בתורה "תמיך ואוריך לאיש חסידך" והוא היחיד שנאמר עליו בתורה הלשון 'חסיד' וצריך להבין מדוע?! ומתרצים על כך בספרי החסידות שב'מי מריבה' אהרן הכהן שמע יחד עם משה רבנו ע"ה מפי הגבורה "ודברתם אל הסלע". והנה, בבואם לפני הסלע, בראותו את משה כשהוא מכה על הסלע ולא מדבר אליו כפי שנצטוו, היה עליו לומר למשה: רבי, הלא הקב"ה אמר לדבר ולא להכות?!

אלא מאי? אהרן הכהן חסיד היה, וחסיד לא אומר לרבו מה לעשות אף כשידע בבירור שייענש על כך ולא ייכנס לארץ, ועל כן קוראתו התורה בשם 'חסיד'.

עם ישראל בכל הדורות החזיקו עצמם בכוחם של רועי ישראל צדיקי הדורות, וכפי שדרשו רז"ל "למה נמשלה כנסת ישראל ליונה? אלא מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל צדיקים מגינים עליהם" וכמאז כן בימנו, בכוחם של צדיקי הדור ולאורם נלך עד ביאת גואל צדק במהרה.

שבת שלו' ומבורך
הרב אהרן זיידל
מערכת 'היכלי תורה'

נושאי ה'דף' בעלון:

זמן סעודת פורים בפורים המשולש (מגילה ל')

קריאת התורה בשני וחמישי אחר שחרית (מגילה ל"א)

שואלין ודורשין הלכות פסח ועצרת וחג (מגילה ל"ב)

בניית בית חולים בחול המועד (מועד קטן ב')

עשיית מלאכות בזמן תוספת שביעית (מועד קטן ג')

תענית חתן ביום חופתו כשחל בט"ו בשבט (מועד קטן ד')

קבורת אבר שנקטע ושן שנפלה (מועד קטן ה')

הופיע ויצא לאור
מתיבתא
מסכת מועד קטן
יקרה היא מפגינים
כליל השלמות פאר היצירה
תורה מפוארה בכלי מפואר
עוז והדר
מצטרפים היום ל'מתיבתא'
1800-22-55-66
פרטים בסוף העלון

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי
"יכרון משה" טל: 02-5377604
העלון מופץ בלמעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י רשת "היכלי תורה"
טל: 1599-55-30-55 פקס: 03-5422711 דואל: Tora10 @bezeqint.net
להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אמייל לכתובת הנ"ל.
הערות והארות יתקבלו בברכה!

This bulletin is available in English too! To subscribe e-mail us at tora10@bezeqint.net

החומר בעלון מתוך
מתיבתא
הגמרא של לומדי הדף היומי
לפרטים ועשיית מנויים
1800-22-55-66

יום שישי י"ט אדר

מגילה ל'

זמן סעודת פורים בפורים המשולש

כתב **בשו"ע** (או"ח סי' תרפח ס"ו) שיום חמשה עשר באשר שחל להיות בשבת אין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת. ומקורו **ברי"ף** (מגילה ג.) בשם **הירושלמי** (מגילה פ"א ה"ג) שכתב שסעודת פורים מאחרים ולא מקדימים, וכתב **הר"ן** (שם ד"ה מתני') שהכוונה בזה שכשחל ארבעה עשר להיות בערב שבת שעיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום שאין מוקפין חומה עושין סעודה עד אחד בשבת. והביא **הבית יוסף** (שם ד"ה ומ"ש כגון) עוד בשם הירושלמי (שם), שהקשו שיעשו את הסעודה בשבת, אמר ליה לעשות אותם ימי משתה ושמחה כתיב (אסתר ט כב), את ששמחתו תלויה בבית דין, יצא זה ששמחתו בידי שמים ששמחת שבת אינה מתקנת מרדכי אלא בידי שמים היא.

אך **בשו"ת מהרלב"ח** (סי' לב) דן בשאלה זו, והקדים וכתב שבבואו לעיר הקדושה הזאת ירושלים עיר הקודש תוב"ב ברחמי שמים נתן אל לבו לדעת מעשה המצות הנהוגות בה, ובתוכן מצות הפורים כשחל ט"ו בשבת שהיה דבר חדש אצלו יען כיון שירושלים היא העיר היחידה שהיא ודאי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, וכל העיירות שנתגדל בהם היו ודאי בלתי מוקפות או ספק מוקפות ובהן עיקר חיובי מצות פורים היה בי"ד. ונפל הספק בקצת חיוב דיני הפורים מתי יקיימו אותם והוצרכנו לשאת ולתת בהם ואחר המשא ומתן עלתה הסכמות רוב חכמי העיר הזאת תוב"ב לדעתו.

ולענין סעודת פורים כתב ששמע שגדולי החכמים הנמצאים בעיר הקדושה הזאת עתה מקרוב חלקם בחיים הנהיגו כדעת הרי"ף בשם הירושלמי לעשות את הסעודה ביום ראשון. אך כתב שהדבר הזה קשה מאד לשכל לקבלו, שכיון שחיוב הסעודה בפורים למדו ממה שנאמר שמחה ומשתה, ועיקר הפסוק בא לומר שאסורים בהספד ותענית, והרי ביום ראשון מותר בתענית לבני עיירות לפחות ויש לנו לאסור של בני ט"ו לבני י"ד ואיך יעשו בני ט"ו הסעודה ביום שיכולים להתענות בו בני י"ד. וכתב שכיון שהרמב"ם לא כתב שינוי כלל בענין הסעודה כשחל ט"ו בשבת לא להקדים ולא לאחר כמו שכתב בענין קריאת המגילה, ונראה שלדעתו זמן הסעודה הוא בשבת, וכיון שהרמב"ם הוא הרב בארץ ישראל יש לעשות מעשה כדעתו. והביא שגם הרא"ה סובר שזמן הסעודה הוא בשבת ופירש כן גם בדברי הירושלמי, ומאחר שהבבלי סתם וכתב ששמחה אינה נוהגת אלא בזמנה נראה שלדעתו ודאי זמן הסעודה הוא בשבת וההלכה היא כבבלי נגד הירושלמי.

וכתב המהרלב"ח שהחכם השלם כהר"ר ישראל אשכנזי מצא ראיה בסוגייתינו שאין מאחרים את השמחה ליום ראשון. שבגמרא נחלקו רב ושמואל בדבר קריאת פרשת זכור בפורים שחל להיות בערב שבת, שרב אמר שמקדימים את הקריאה לשבת שלפני פורים כדי שלא תקדום העשיה של מחיית עמלק בפורים לזכירה של מעשה עמלק בקריאת פרשת זכור, ושמואל אמר שמאחרים לקרות פרשת זכור בשבת ט"ו באדר, שכיון שהמוקפים עושים בט"ו עדיף שכולם יקראו בו פרשת זכור, שיבואו העשיה והזכירה ביחד.

הרי מפורש שהמוקפים עושים בט"ו, ואם אין עושים את הסעודה בט"ו אלא דוחים אותה ליום א' הרי אינם עושים כלום בשבת, שהרי מקרא מגלה ומתנות עושים בי"ד. ובפרט שסתם עשיה בפורים הכוונה בה היא על המשתה, ואם כן מה שאמרו בסוגייתינו שעושים בט"ו הכוונה בו שזמן הסעודה הוא בט"ו. אך לדעת החולקים על מהרלב"ח צריך לומר שעשיית הפורים היא ימי הפורים עצמם או קריאת ויבא עמלק שבפורים שהם נעשים בשבת (חידושי הנצי"ב בסוגייתינו, ובשו"ת משיב דבר ח"ה סי' כ).

יום שב"ק כ' אדר

מגילה ל"ח

קריאת התורה בשני וה' אחר שחרית

בגמרא מבואר שבשני חמישי ובשבת במנחה קוראים בתורה. והסתפק **מהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה** (ח"א או"ח סי' נא) אם על פי סיבה נתבטלה קריאת התורה בשחרית בשני וחמישי, אם יש לקרות בתורה בתפלת מנחה בו ביום או לא. וכתב שבאמצע חודש אלול תר"ה כשהיו בוועד הרבנים בק"ק פאקש, ובבואם בחזרה בבוקר השכם טרם נסעו משם התפללו עם מנין בבית המלון, ולא שמעו בו ביום שני קריאת התורה בשחרית, וכמו ג' או ד' שעות אחר חצות היום הגיעו לישוב שהיה שם בית הכנסת וקבצו מנין עשרה לתפלת מנחה ושלשתם הבד"צ שהיו יחד הגאון אבד"ק מיקלאש והגאון אבד"ק סאבאטיש והוא הסכימו בעצה אחת ועשו מעשה לקרות בתורה אז בפרשת השבוע של שחרית בין אשרי לתפלת שמונה עשרה, כדי שלא לבטל התמיד תקנת עזרא שלא לשהות ג' ימים בלא תורה.

אך כתב שלשון **הרמב"ם** (תפילה פי"ב ה"א) הוא משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא ישהו שלשה ימים בלא שמיעת תורה, ועזרא תיקן שיהו קורין כן במנחה בכל שבת משום יושבי קרנות. ומבואר שהרמב"ם הוסיף תיבת בשחרית בקריאת התורה של שני וחמישי. ומבואר בדברי הכסף משנה שם שהבין בדעת הרמב"ם שגם בשני וחמישי התקנה היא לקרות בתורה בשחרית דוקא, כמו בשבת. אך כיון שכתב הכסף משנה שנוסחא זו היא רק בקצת ספרי רבינו, ולא כן גירסת שאר הספרים, מכריע מהר"י אסאד שבשני וחמישי אין צריך לקרות דוקא בשחרית אלא כל היום זמנו הוא. והוכיח כן מלשון המשנה בסוגייתינו שאמרו שבשני ובחמישי בשבת במנחה קורין כסדרן, וקשה למה התחיל התנא בשני וחמישי והרי מתחילים לקרות את הפרשה בשבת במנחה ואם כן היה לו לתנא לומר בשבת במנחה ובשני וחמישי קורין כסדרן. ועל כרחך שלא יכול לשנות כן, כיון שאם היה שונה כן היה משמע שרק בשבת יכולים לקרות במנחה ובשני וחמישי אין יכולים לקרות במנחה, וזה אינו נכון, כיון שגם בשני וחמישי יכולים בדיעבד לקרות במנחה אם לא קראו בשחרית. ולכן שנה התנא בשני וחמישי קודם, ואמר בשני וחמישי ובשבת במנחה. ולכן פסק לדינא שאם על ידי איזו סיבה נתבטל התמיד של שחרית בקריאת התורה ברבים קורין במנחה שלושה קרואים.

ובתורת חיים (סופר סי' קלה סק"א) הביא דברי מהר"י אסאד הנ"ל שעשה מעשה לקרות בתורה במנחה של יום ב' וה', ותמה על שלא הסתייע מדברי **הדגול מרבבה** שכתב שאם ביטלו קריאת התורה בשבת בשחרית, ובמנחה מצאו מנוחה, צריכים לקרות ז' גברי וישלימו הסידרא, כי כל יום השבת זמן קריאה הוא. והגם שבמנחה בא חיוב אחר לקרות פרשת שבוע הבא, אף על פי כן כתב לקרות הקריאה של שחרית, וכל שכן בב' וה' שכל היום הוא זמן הקריאה שיכולים להשלים הקריאה במנחה. אך **בשו"ת בית שערים** (או"ח סי' נ) דחה ראית מהר"י אסאד מסוגייתינו, וכתב שאין ראוי לקרות במנחה וכנראה מלשון הרמב"ם שהתקנה היא בשחרית דוקא, ואין בדבר משום ביטול התמיד לדעת הרבה פוסקים כיון שקראו בבתי כנסיות אחרים. וכן כתב **בשו"ת גורן דוד** (או"ח ס"ס ה) ששמע שרבינו הגדול **החתם סופר** כשנסע ממטרסדורף לפרשבורג היה ביום ב' בשחרית בדרך, ובשעת מנחה הגיע לאחת הקהלות וקרא שם בתורה בעשרה בבית הכנסת ששם. ואחיך עליה הגאון מו"ה הירש זצ"ל אב"ד דק"ק קיצע ומח"ס **תאומי צביה**, וכך סיפר החתם סופר בעצמו בלשון זה. **ובשו"ת מהרש"ג** (ח"ב סי' צב) הסכים לדינא דשב ואל תעשה עדיף ולא ישלימו קריאת התורה של ב' וה' במנחה, אלא באקראי בעלמא כמו המעשה של החת"ס ומהרי"א.

יום ראשון כ"א אדר

מגילה ל"ד

שואלין ודורשין
הלכות פסח ועצרת וחג

תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג. והקשה **המהרש"א** למה לא תיקן משה גם ללמוד הלכות יום הכיפורים ביום הכיפורים כמו שתיקן ללמוד הלכות עצרת בעצרת. ותירץ שיש לומר שענין ראש השנה ויום הכיפורים הוא תשובה, ותשובה יש לעשות כל השנה ואין ענינה רק בראש השנה ויוה"כ, ולכן אין צריך ללמוד הלכות אלו בראש השנה ויו"כ כיון שהלכות הנוהגות תמיד לא תיקן בהם משה לדרוש אותם אלא רק בהלכות הבאות מזמן לזמן, מה שאין כן בשלש רגלים מצותן בזמנן שייכת רק לימים אלו והם באים מזמן לזמן ולכן תיקן שיעסקו בהם באותו זמן. וביאר בזה ספק הגמרא (ערובין מ:) אם אומרים שהחיינו בראש השנה וביום הכפורים, שכיון שאין מצות החג באה מזמן לזמן אלא שייכת בכל השנה אין לברך עליה שהחיינו, ובשלוש רגלים מברכים על מצות ראיה ושמחת חגיגה המיוחדים לרגלים בלבד.

אמנם גם בראש השנה וביום הכיפורים יש ענין מיוחד ללמוד הלכות היום כמו שכתב **השל"ה** (מסכת שבועות פרק נר מצוה), הזהרו ללמוד בימי ניסן פרק ערבי פסחים עם הרי"ף וטור בית יוסף, ובחג השבועות מאמרי מתן תורה שבמסכת שבת (דף פח.), וכן בתשעה באב הלכות תשעה באב ותענית, ובראש השנה הרי"ף והטור של ראש השנה, וכן ביה"כ מסכת יומא, וכן בסוכות מסכת סוכה, בחנוכה הלכות חנוכה, ובפורים מסכת מגילה, ומסכת יום טוב שייכת לכל הימים טובים, כפי כוחכם, כי זאת התורה חביבה ביותר ומביא לידי מעשה כהוגן, ותורה זו חביבה במאד מאד לפני הקב"ה כי יפה היא ובזמנה היא.

וכתב בספר **נפש החיים** (שער ד פ"ל) שהקדושה וחיות ואור המצות שמקדשים ומחיים לאדם המקיימם, נלקח ונשפע רק מקדושת ואור התורה הקדושה, כי המצוה אין לה מעצמה שום חיות וקדושה ואור כלל, רק מצד קדושת אותיות התורה הכתובות בענין אותה המצוה. וזו כוונת השל"ה הקדוש שע"י לימוד התורה השייך למצוה, עולה השפעת קדושת המצוה להשפיע שפע רב, ועל יסוד זה חיבר בעל **הפרדס** ספרו **"אור השנים"** שכתב שם ה"לשם יחוד", וכמו שכתוב בתורה, להזכיר פסוקי התורה השייכים למצוה שהולך לקיים. וכן אמר **האבני נזר** בשם חמיו הרה"ק מקאצק שקדושת כל יום טוב טמונה במסכת של אותו יום טוב.

ובשערי תשובה (סי' ש ס"א) כתב בשם השל"ה שמי שאינו יכול לקיים סעודת מלוה מלכה ילמוד דינים ומאמרים השייכים למצוה זו, **והמגן אברהם** (סי' תמד סק"ב) כתב לענין ערב פסח שחל בשבת, שכשאינו יכול לאכול סעודה שלישית יעסוק בתורה, והביא בשם **השל"ה** בשם **הזוהר הקדוש** שרשב"י היה עוסק בתורה במקום סעודה שלישית.

ועיין בספר **רב פעלים** (יור"ד ח"א סי' נה) שכתב שכך עשה רשב"י במערה גם במקום שאר מצות כיון שהיה אנוס מלקיימם.

הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג **(מגילה ל"ב.)**

והקשה מהרש"א הא דנקט רק ג' רגלים, הא גם ראש השנה ויום הכיפורים כתיבי בפ' זו, ולמה לא תיקן וכו'. ומשני, דלא תיקן בשאר מצות כי אם הבא מזמן לזמן, וה"נ ראש השנה ויום הכיפורים לא מיקרי מזמן לזמן, דיש לאדם ליתן לבו לתשובה בכל השנה כמו בר"ה ויה"כ, מה שאין כן בשלש רגלים דמצותן בזמנן וכו' יעו"ש. *(תולדות יצקב יוסף, תולדות אות ה)*

ממדור "כפתור ופרח" מתוך 'מתיבתא'

יום שני כ"ב אדר

מועד קטן ד'

בניית בית חולים בחול המועד

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' נב) נשאל בדבר בית החולים שערי צדק שעסקו בבנייתו ופגעו בהם ימי חול המועד בזמן שהיו עסוקים בבנין, ואם היו מפסיקים לבנות היה נגרם להם עיכוב גמר הבנין לזמן ממושך מלבד הפסד ממון, ושאלו אם חייבים להפסיק לבנות בימי חוה"מ. ואחר שהשיב להם שאסור לבנות חזרו ושאלו אם מותר על כל פנים לקבל בחול המועד חומרים לבנין שהוזמנו מכבר כדי לחסוך בעיכוב, שאם לא יקבלום יתעכב הבנין בעוד שבוע או שבועיים.

מקור הנידון הוא במבואר במשנתינו שעושים כל צרכי הרבים במועד, ובגמרא (ד:) מובאים דוגמאות שאמוראים התירו לפתוח את הנהרות שכיון שהם צרכי רבים מותר. וכתב **הרא"ש** בשם **הראב"ד** (והובא במשנ"ב סי' תקמד סק"א) שטעם ההיתר בצרכי הרבים אפילו שהם טורח גדול ופרהסיא ואפילו אם כיון מלאכתו לעשותה במועד, הוא לפי שצרכי רבים אינם נגמרים אלא בשעת הבטלה, ודומה לקידרא דבי שותפי, ובשעה שהם בטלים מתחברים כולם ועושים, ואם לא יעשה אז, לא יעשה לעולם. ומשמע בירושלמי שאפילו בלא צורך המועד נמי מותר צרכי הרבים. והקשה הרא"ש למה לא מתירים חפירת בורות שיחין ומערות לצרכי הרבים, ותירץ שמעשה אומן לא התירו וכן נפסק **בשו"ע** (שם ס"ב). וכתב **הט"ז** (סק"ב) ששני התירים יש בצרכי הרבים, א' מעשה הדיוט והוא מותר אפילו כשאינו צריך לו במועד. הב' מעשה אומן והוא מותר רק אם צריך לו במועד. ולפי זה הבנייה עצמה אסורה כיון שהרי הוא מעשה אומן.

אבל קבלת חומרים לבנין וכדומה דלא הוי מעשה אומן, לכאורה מותר במועד, שאף שאינו מצרכי המועד, הרי צרכי רבים מותרים כשאינם מעשה אומן. אמנם עדיין יש לדון שטעם ההיתר שכתב הרא"ש הוא שצרכי רבים לא יעשו לעולם אם נאסור להם בזמן הבטלה. וזה לא שייך בנידון השאלה כיון שהכל מתוכנן ומסוכם ואין חשש שבגלל עיכוב הימים האלו יתבטל הענין. וכן כתב המג"א שאם יש מנהיג שיש בכוחו לעשות הכל לבדו אסור לעשות בחוה"מ כיון שלא שייך טעם הרא"ש הנ"ל.

אמנם מסדר דברי **הרא"ש** מבואר שהביא טעם ההיתר הנזכר ליישב התמיהה איך מתירים צרכי רבים בכוונו מלאכתם למועד, אבל כשלא כוונו מלאכתם למועד לא נזקקנו לסברא זו כלל, ואם כן יתכן שגם בנידון דידן שאינו מלאכה כלל ואף לא מלאכת מעשה הדיוט אלא טירחא בעלמא, יתכן נמי שלא נזקק לטעם הנזכר.

אלא שיש לדון אם מותר לעשות כן גם במקום טורח גדול. שלענין היתר עשיית מלאכה במועד במקום שהוא דבר האבד לא התירו במקום טורח גדול, וכן נפסק להלכה בכמה מקומות, וכן כתב להדיא **בפמ"ג** (סי' תקלו משב"ז סק"ג), אך **בביאור הלכה** (סי' תקלו ס"ד ד"ה מתה) כתב שבמקום הפסד מרובה מותר אף טורח גדול. ואם גם במקום שהתירו משום צרכי רבים לא התירו במקום טורח גדול אלא במקום הפסד מרובה, יש לדון מה נקרא הפסד מרובה, שהפסד מהרווח ודאי לא מקרי הפסד מרובה ואפילו כשהוא רווח גדול לא מקרי הפסד מרובה, וכדמסיק **בשדי חמד** (פאת השדה כללים מערכת ה סי' ב) מדברי **הריטב"א** עיי"ש. והפסד שצריך לשלם שכר הפועלים ג"כ יש לדון אי מקרי הפסד. ואם כן יתכן שאסור לעשות מלאכה במועד גם לצרכי רבים כיון שיש בה טורח גדול ואין בה הפסד מרובה.

ולמעשה מסיק **במנחת יצחק** שחשש איחור גדול בגמר הבנייה וגם שיש חשש לבריחת הפועלים הוי הפסד מרובה ומותר אפילו טורח גדול הנזכר, ומכל מקום טוב יותר שיקבלו את החומרים על ידי פועלים נכרים, וכיון שבפרהסיא הוא ויש חשש שיבואו לזלזל ולהקל יותר צריך עוד ישוב בזה.

יום שלישי כ"ג אדר

מועד קטן ג'

עשיית מלאכות בזמן תוספת שביעית

בגמרא מבואר שמדין תוספת שביעית אסור לחרוש בערב שביעית חרישה המכינה את הקרקע לשביעית. ובגמרא אין מבואר אם גם שאר מלאכות אסור לעשות בתוספת שביעית. ויש לדון מה הדין בנטיעה.

ולשון **הרמב"ם** (שמיטה ויובל פ"ג ה"א) הוא, שעבודת הארץ בשנה ששית שלושים יום סמוך לשביעית אסורה הלכה למשה מסיני, מפני שהוא מתקנה לשביעית, ודבר זה בזמן שבית המקדש קיים הוא שנאסר מפי השמועה, וגזרו חכמים שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד העצרת, ושדה הלבן עד הפסח, ובזמן שאין מקדש מותרין בעבודת הארץ עד ראש השנה כדין תורה. ומשמע מלשון הרמב"ם שדווקא עבודות שעובדים את הארץ עצמה כגון חרישה הם שאסורות בתוספת שביעית, אבל נטיעה שאינה עבודת הארץ עצמה אינה אסורה בתוספת שביעית. וכן הוכיח **במנחת חינוך** (מצוה שכו), אך מדבריו בהמשך (הי"א) הוכיח במנחת חינוך שגם נטיעה אסורה בתוספת שביעית. וברש"י (ר"ה י: ד"ה צריך) מבואר להדיא שגם נטיעה אסורה בזמן תוספת שביעית, אבל **התוספות** (שם ד"ה שלושים וט: ד"ה ומותר) כתבו בשם רבינו תם שאיסור נטיעה הוא רק כשהשרשה תגמר בשביעית. וכן כתבו הר"ן והריטב"א שם בשם רבינו תם. והר"ש (שביעית פ"א מ"א) כתב לדחות דברי רבינו תם, ונקט שכשם שאסורה זמירה בתוספת שביעית, כל שכן שאסורים בנטיעה. וראה עוד **במהר"ש סריליאו** (פ"ב ה"ו).

ורע"א בגליון הש"ס (ר"ה ט.) הקשה לדעת רבי עקיבא שסובר שדין תוספת בשבת וביום הכפורים נלמד מדין תוספת שביעית, שלדעת התוספות בשם רבינו תם שבשביעית לא נאסר בזמן התוספת אלא עבודת חרישה וקצירה ולא נטיעה, אם כן איך נלמד משביעית לאסור עשיית שאר מלאכות בתוספת שבת ובתוספת יום הכפורים. ועוד הקשה שם איך נלמוד לחייב עינוי ואיסור אכילה ושתיה בתוספת יום הכפורים מדין תוספת שביעית, שהרי אין ללמוד עינוי ממלאכה במה מצינו כיון שיש לומר מה למלאכה שכן אסורה בשבתות וימים טובים תאמר בעינוי שלא נאסר אלא ביום הכפורים ומנין שיאסר גם בתוספת יום הכפורים. אך **במשמרת מועד** (עניני כבוד ועונג שבת סי' ו) כתב ליישב, שדבר זה תלוי בגדר תוספת שבת ותוספת שביעית שדנו בו האחרונים, אם ענינו הוא רק דין הנהגה לנהוג בחול כהנהגת האיסור הנוהגת בקודש, או שיש בזה יותר מהנהגה גרידא, וחושבים את זמן הקודש כאילו כבר התחיל בחול. [וראה **דביר הקודש** (פסח סי' כב) **וקול התורה** (מא עמ' קז) **בתשובת הגרש"ז אויערבאך** מה שכתבו לתלות בנידון זה אם יכול לעשות תנאים בקבלת תוספת שבת, ועיי' **שו"ת מנחת יצחק** (ח"ט סי' כ) בעיקר נידון עשיית תנאי בקבלת תוספת שבת]. וכל קושיות רע"א קשות רק אם אין תוספת שבת אלא דין הנהגה בלבד, ובזה יש להקשות מנלן שגם עינוי נאסר בזמן התוספת ומנלן שגם שאר מלאכות אסורות בזמן התוספת. אבל אם ענין התוספת הוא שכבר מתחיל זמן הקודש מקודם, אם כן אין לחלק בזה בין עינוי למלאכה ובין מלאכה זו למלאכה אחרת, ודין התוספת הוא כדין הקודש לכל דבר. ומה שלא נאסר בזמן תוספת שביעית אלא חרישה וקצירה ולא נטיעה, אף שזמן התוספת הוא כזמן הקודש לכל דבר, הוא כיון שאין איסור נטיעה אלא מדרבנן ולא משום שבתוספת לא נצטוו על הנטיעה, וכמבואר **בר"ש** (שביעית פ"ב מ"ו) שכיון שאינה מפורשת בתורה הרי היא כשאר תולדות דרבנן. ולעולם דין התוספת הוא להיות כזמן הקודש לכל הדינים שמדאורייתא ואין לחלק ביניהם.

יום רביעי כ"ד אדר

מועד קטן ד'

תענית חתן ביום חופתו כשחל בט"ו בשבט

בשו"ת רבינו גרשום מאור הגולה (סימן יד) נשאל בצבור שגזרו תענית שני וחמישי ושני, ופגע תענית הראשון להיות בט"ו לשבט, אם מותר לצום בו או שדוחים התענית. ושורש השאלה הוא האם ט"ו בשבט נחשב כראש השנה ואם כן יש לדחות התענית ליום אחר, או שאין דינו כראש השנה ואין לדחות התענית. והשיב שהתענית נדחה לשבת הבאה ואין קובעים בו תעניות, שאף על פי שראש השנה לאילנות אינו חשוב כמו שאר ראשי שנים בפסח ושבועות ור"ה, מכל מקום כיון שנשנו שלשתם במשנה אחת (ר"ה ב.), שוים הם ודינם אחד לענין תענית, שלא מצינו תענית בראש השנה כלל.

וכתב שדומה לזה מצינו בסוגייתינו אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני, ובסוף הסוגיא (ד.) אמר רב אשי שיש ללמוד ממה שנשנו ההלכות יחד, שההלכה של איסור נטיעות נאמרה רק בזמן שבית המקדש קיים, דומיא דניסוך המים, אבל בזמן שאין ביהמ"ק קיים לא, הרי שכיון שנשנו ההלכות יחד יש ללמוד שדינם אחד גם לפרטים צדדיים כענין זה שאין הלכות אלו נוהגות אלא בזמן שבית המקדש קיים. והוא הדין לענין ראשי שנים שנשנו כאחד שיש ללמוד שר"ה לאילנות שווה לר"ה, ואין מתענים בו.

עוד יש ללמוד מדברי רבינו גרשום לענין חתן או כלה שנוהגים להתענות ביום חופתם, שאסור להם להתענות בט"ו בשבט. וכן כתב **המגן אברהם** (סי' תקעג סק"א), שאף לפי מה שכתב הרמ"א בהגה שם שחתן מתענה ביום חופתו שחל בחודש ניסן, זהו משום שאין איסור תענית בניסן אלא משום מנהג, אבל באסרו חג ובט"ו באב ובט"ו בשבט, כיון שנזכרו בגמרא אין החתן מתענה בהם. וכן פסקו **החיי אדם** (כלל קלב סמ"ג) והמשנה ברורה שם.

ולענין אמירת תחנון בט"ו בשבט, הנה בספרי המנהגים של בני ספרד לא הוזכר שאין אומרים תחנון בט"ו בשבט וגם הטור לא הזכיר מנהג זה, אך **בבית יוסף** (או"ח סי' קלא ד"ה כתב הרוקח) כתב שעכשיו נהגו העולם שלא לומר תחנון בט"ו בשבט, וכן פסק **בשו"ע** (שם ס"ו).

ובשם משמואל (פרשת בשלח) התקשה בטעם מה שאין אומרים תחנון בט"ו בשבט, שהרי ט"ו בשבט הוא ענין טבעי שיצאו רוב גשמי השנה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה, ומה ענין שלא יאמר בו תחנון, אחר שאין בו קדושה ולא מצוה ולא נעשה בו נס ולא ענין מעניני ישראל. ועיי"ש מה שביאר בזה.

והאדר"ת בספרו **נפש דוד** (מובא בתהלה לדוד עמ' צא) כתב שנראה לו שהראשונים קבעו יום זה ליום טוב ושלא לומר בו תחנון כדי להזכירנו מצוות הפשרת מעשרות ודיניה התלויים ביום זה.

וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשין עליו רחמים (מועד קטן ה.)

והיה תועלת גדול מזה העונש, כי בראותו את גדל ענשו ובזיונו, שהוא צריך לישב בדד מחוץ למחנה תמיד ואינו רשאי לבוא אף במחנה ישראל ומודיע תמיד את צערו לרבים, כדי שיבקשו עליו רחמים, כענין שנאמר (ויקרא יג מה), 'וטמא טמא יקרא', ממילא היה נכנע מאד מעונו ומקבל עליו על להבא להזהר עוד מעון המר הזה ולפיס למי שדבר עליו. והקדוש ברוך הוא בחסדו שולח לו רפואה לצרעתו, והיה יוצא הכהן אל מחוץ למחנה לראות אם נרפא הנגע, כענין שנאמר בקרא (ויקרא יד ג) 'ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא' וגו' ולעשות לו ככל הסדר הכתוב שם בפרשה בענין ההזאה והגלוח, ואחר כך היה מביא עליו את קרבנותיו. *(שאירת השון ח"א שער הטהרה פ"ו)*

ממדור "כפתור ופרח" מתוך 'מתיבתא'

יום חמישי כ"ה אדר

מועד קטן ה'

קבורת אבר שנקטע ושן שנפלה

אין מציינין לא על כזית מן המת וכו'. **בשו"ת שבות יעקב** (ח"ב סי' קא) נשאל באחד שנולדה לו מכה ברגלו והוצרך לחתוך לו רגלו, אם חייב לקבור אותו אבר או לא. ומוכיח מכמה מקומות שיש לקברו. אמנם לא מצד חיוב, ולכן מי שחושש לעצמו משום סכנה אפשר שאינו חייב לקבור, ובפרט לפי המתבאר בגמ' סנהדרין (מו:) בטעם חיוב קבורה דהוא או משום כפרה או משום בזיונא שאין טעמים אלו שייכים בנדון זה, כיון שהרי הוא עדיין חי.

ובשו"ת עמק שאלה (יו"ד סי' צז) נשאל באחד שחתכו לו אצבע מרגלו וקברו אותה בהאדאשיץ, ואחר כך נסע לקיעב להתרפא ומת שם ושם קברוהו, וביקש אביו שיוציאו את אצבעו מקברה שבהאדאשיץ ויקברוה עם כל גופו בקיעב. ודן בארוכה בשברי השבות יעקב אם יש דין קבורה באבר שנקטע, והביא ראיה מדברי התוי"ט שיש דין קבורה בזה. וכתב שאף לדעת ההגהות מיימוניות שסובר שאין דין קבורה בנפלים וכמו שנתבאר לעיל, מכל מקום באבר של אדם יתכן שיש דין קבורה. שדווקא בנפל אין שייך ענין בזיוני כיון שלא ראה אור השמש וגם לנשארים אין בזה בזיוני, אבל באבר של חי יש בושת לחי במה שבשרו מונח הפקר כדומן על פני האדמה, וכל שכן באבר שלם. ואף אם אין בו דין קבורה משום בזיוני, ודאי יש בו דין קבורה משום טומאה. וכיון שיש דין קבורה באברים יש לומר שנוח לו למת שיהיו עצמותיו קבורים יחד, וכמו שכתב בעקרי הד"ט שחכמי המערב היו מקפידים שיקברו את שיניהם שנפלו יחד איתם. וכתב ששמע ברור שהנודע ביהודה עצמו אף שסובר להלכה שאין דין קבורה באברים, בא לאחר הסתלקותו לבנו הגאון מהר"ש שיניח לו השן שנמצא באוצר הספרים שלו בקברו, והגאון מהר"ש מצא את השן בדרך נפלא.

ובשו"ת משנה הלכות (חט"ז סי' קיג) כתב שלפי דברי השבות יעקב שנכון לקברו, יש ליתן טעם מה שנהגו בחו"ל כשהילד נפל לו שן חלב ההורים אמרו ליקח השן ולזרקו בחור של עכבר ולומר מאזעלע מאזעלע נאדיר א' ביינער נעם ציין גיב מיר איין אזערנעם ציין, ולפי הנ"ל שכל חלק מבנ"א צריך קבורה, י"ל דלכן עשו כן ההורים מפני שרצו שיקברו את השן, אלא כיון שלילד לא רצו להזכיר קבורה שכבר קובר חלק מגופו, לכן עשו מזה מעשה לזרוק בחור של עכברים ולומר פזמון ובין כך ובין כך הקטנים בעצמן יקברו את האבר שלהם שהיא השן.

ובעיקר נידון העמק שאלה אם יש לקבור את האבר שנפל יחד עם שאר הגוף, הנה **בשו"ת חתם סופר** (אה"ע ח"ב סי' קלב) כתב בדבר דם מהמ שנתערב בעפר שאין צריך לקבור אותו עם המת באותו קבר, ואפילו באברים שלמים אין קפידא בזה, והוכיח כן מסוגייתינו. שמבואר בגמרא ששדה בוכים הוא שדה הסמוך לקברות ומשום ייאוש בעלים נגעו ביה. ופירש"י שמדובר בשדה שקברו בה אברים שנאבדו ממתים שהביאום ממקומות רחוקים, ומתיאשים הבעלים ממקום זה מלקברם במקום אחר. ואם היתה קפידא כל כך להביאם ממש עמו בקברו בודאי שלא היו מתיאשים מהם, שהרי היו צריכים הנושאים להביאו שלם אל קברו. אלא על כרחך שהאברים שנפלו ממנו נקברו במקומם, והיה כל אחד סומך על חברו שיקברהו שם, ובין כך נשכחו האברים בשדה בוכים [ועיי' בביאור הגר"א חו"מ סי' שע"ז סק"ב שתמה על דברי רש"י, שבמשנה אהלות (פי"ח מ"ד) מוכח שאין בשדה בוכים טומאה, ואין קוברים בה דבר אלא הוא מקום שבו בוכים על המתים וכמו שפירש הר"ש שם].

כפתור ופרח

אמרות קודש מגדולי ישראל
לפי סדר הדף היומי

כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום (מגילה ל"ב.)

כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום ועוד שם מוטב שתגלל מטפחת ולא תגלל ס"ת. י"ל ע"ד מוסר כל האוחז ס"ת ערום שסובר שהוא כפשוטו מבלי לבוש ואפי' אחות לוטן תמנע, נקבר ערום כי הכל סודות התורה רק הוא מלובש.

וכתב שבזה נרמז שאין לפרש תורתינו ע"י הקדמות מספרי חכמות חיצוניות, כי אם כפתוריה ופרחיה 'ממנה' היינו מן התורה בעצמה 'יהיו', וזה שאמרו כאן 'כל האוחז ס"ת ערום' כלומר מי שחושב שתורתנו חלילה ערומה היא ונחוץ להלבישה מחכמות חיצוניות עונשו הוא שיקבר ערום.

(דרשות חתם סופר, פוריים)

משקין בית השלחין (מועד קטן ב.)

ועכשו הוא הק"ו, ומה דוד (ה)מלך ישראל שהיה ראש הסנהדרין בחכמה, ונתוספה בו רוח הקדש בשביל שני דברים שלמד מאחיתופל, קראו רבו ואלופו, כל שכן שראוי לכל אחד מישראל שיכבד למי שלמד ממנו אפילו אות אחת, כגון מאמצין או מעמצין (שבת עז:), שלהין או שלחין, אוממות או עוממות (שבת שם), אשר אין ביניהם כי אם חלוף אות אחת. הנה הלמד מחבירו כמו זה הענין, צריך לנהוג בו כבוד. והנה דמיון האות אשר ילמוד האדם ההדיוט מחבירו, הם דוגמת השני דברים אשר למד דוד מאחיתופל שהיו שניהם חכמים, וכל שכן כשילמוד הדיוט מחכם דברים, שצריך שינהוג בו כבוד הרבה.

(מרכבת המשנה לר"י אלאשקר, אבות פ"ו מ"ג)

רמז לציון קברות מן התורה מנין שנאמר וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון (מועד קטן ה.)

יש לפרש ע"ד מוסר דלכך צריך לציין הקברות כדי שידע ששם נקבר אדם ועי"כ החי יתן אל לבו לסגל מצות ומעיני ולשוב בתשובה ולהכין צידה לדרך, וז"ש רמז לצון קברות וכו' שנאמר וראה עצם אדם ויבונן מה סופו של בו"ד שהולך למקום עפר רמה ותולעה, ובנה אצלו ציון, כלומר זה ההתבוננות יבנה ויעשה אצלו ציון ורושם אדיר וחזק בלבו לבלתי יחטא וק"ל.

(ילקוט הגרשוני)

מקמי דליתי יחזקאל מאן אמר אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא (מועד קטן ה.)

ואם כן דע, כי בתורה יש ד' מדריגות. מדריגה א', מה שקבעו חז"ל בחכמתם ועוצם בינתם, משמרת הקדש לשמור דרך עץ חיים. ומדריגה למעלה הימנה היא, מה שקבלו בעל פה במסורת ממשה שמסרו לנביאים, כדתנן במס' אבות וכמו שאמרו (מו"ק ה.) האי עד דלא אתא יחזקאל מאן אמרי, הך מילתא דכתיבא בנביאים, מקמי דהוי נביאי מאן אמרו, אלא הלכה משה ואסמכינהו אקרא. ומדרגה הג' היא מה שמפורש בתורה. ומדרגה ד', מצות התלויות בהאמנת יחוד השם, מציאותו, אחדותו וכהנה, שהן דברים מחויבים ומושכלים, עד שאפילו רבים מאומות העולם לא יסתפקו בהם. והנה כפי סדר המדריגות, כן הסדר העונשים, כי כפי יותר קלות העון בערך, יותר חמור העונש, ותקנתו קשה, כמש"ל בחומרת דברי סופרים והטעם הנ"ל, וזהו שאמרו, שאלו לחכמים, היינו בעובר דברי סופרים, מה תקנתם, והפליגו בעונש, ירדוף רעה, וחויא דרבנן דלית ביה אסותא (שבת קי. ע"ז כז:), ושאלו לנביאים, היינו תורה שבעל פה הנמסרת לנביאים, והפליגו ג"כ בעונש, חייב מיתה, כאמרם (ברכות ד: עירובין קא:) העובר על דברי חכמים, והיינו כנ"ל, חייב מיתה, ושאלו לתורה, היינו במה שכתוב בתורה, וע"ז תקונו קל, רק בקרבן כדכתיב, אבל שאלו לה', במדריגה הנ"ל, וה' חפץ חסד ושב ורפא לו, כדכתיב (דברים ד ל) ושבת עד ה' אלהיך, עד בכלל, כי דברים הנוגעים למקום, התשובה מועילה בהם, כדמצינו (סנהדרין קג.) שמנשה שהיה ה' נעתר לו, ולא ירצה ה' באלפי אלים, והבן.

(יקרות דבש, ח"א דרוש ג)

החומר ממדור "כפתור ופרח" מתוך מתיבתא הגמרא של לומדי הדף היומי

לפרטים ולהזמנת חוברת דוגמא חינם

חייגו 1800-22-55-66

תורה מפוארה בכלי מפואר

הופיע ויצא לאור

מתיבתא

מסכת מועד קטן

הש"ס המפואר
"עוז והדר"

עם הרש"י המקורי מכת"י וחידושי המהרש"א
ועם ההגהות וציונים ערוכים מחדש
ועם ביאורי הגמרא בעריכת צוות ענק של ת"ח

משנת ראשונים ▪ אוצרות הראשונים ▪ ביאורי רש"י
ביאורי התוספות ▪ ילקוט ביאורים ▪ אליבא דהלכתא
פניני הלכה ▪ תמצית הדף ▪ כפתור ופרח

בכל הפורמטים

המהדורה המורחבת ▪ פורמט פנינים ▪ מהדורת "ודברת בם" ▪ "ובלכתך בדרך" ▪ "דרכי נועם"

הראשונה מדורג למסכת

מסכת שמחות

בתוספת **שמחות זוטרתי** - מכתבי יד המהווים מקור להלכות אבלות שנשנו בגמרא

עם כל המפרשים

בנין יהושע לרבי יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזק ז"ל דיין דק"ק ליסא ▪ נחלת יעקב לרבי יעקב ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל אב"ד ור"מ באופיבאך ▪ שמחת יהודה לרבי יהודה ב"ר יעקב נג'אר ז"ל ▪ ולא עוד אלא לרבי אליהו ב"ר אברהם שלמה הכהן ז"ל בעל 'שבט מוסר' ▪ עיני כל חי לרבי חיים ב"ר יעקב פלאג'י ז"ל ▪ אוצר מפרשים בו רוכזו ולוקטו חמשה עשר מפרשים על המסכת ▪ מסורת הש"ס הכולל אלפי מראי מקומות לספרות חז"ל ראשונים ואחרונים ▪ שינויי נוסחאות מכתבי יד ודפוסים ישנים, כולל השוואות למקור 'נוסחת הגר"א' ▪ מפתח הפרקים מתומצת לכל עניני המסכת ▪ פרקי מבוא למסכת שמחות

מהדורה חדשה ומפוארת, מוגהת ומנוקדת, השוואה לדפוסים ישנים, פתיחת ראשי תיבות, הדגשת דיבור המתחיל, חלוקה לקטעים, ותוספת מראי מקומות

ניתן להשיג את הספר מסכת שמחות בנפרד במוקד המנויים

ללמוד גמרא ולהבין

מוקד מנויים: 66 - 55 - 22 - 1800

יקרת היא מפניינים

כליל השלמות
פאר היצירה

מבצע ענק לרגל ההופעה!

ש"ס עוז והדר

25 כרכים מפוארים

לראשונה גם בפורמט פנינים (26 ס"מ)

הש"ס המושלם ביותר, עם כל המעלות שבש"ס החתנים!

פרי עריכה רבת עמל של מאות תלמידי חכמים במשך למעלה מעשרים שנה, בעריכה אמיתית ומדויקת, נפה אחר נפה, עם עשרות חיבורים והוספות חדשות.

הרי"ף וכל נושאי כליו נערכו לראשונה מחדש בתוספת רבבות ציונים ומראי מקומות, עשרות מפרשים חדשים והגהות רבות מכת"י ודפוסים ישנים שלא נדפסו בש"ס וילנא, ביניהם הגהות מכת"י האר"י ז"ל ובעל 'מגלה עמוקות' ז"ל מתוך כת"י יחידים בעולם.

חדש הפנינים!

ספר המרדכי מוהדר מחדש בהגהה מדוקדקת ע"פ דפוסים ראשונים

לרגל ההופעה!
מבצע מיוחד
ב- 980 ₪
במקום ~~1200~~ ₪

מוקד הזמנות:
1800-22-55-66

תורה מפוארה בכלי מפואר

עוז והדר